

CONSIDERAȚII LINGVISTICE PRIVIND FITONIMELE ROMÂNEȘTI CARE IMPLICĂ TERMENUL „CRĂCIUN”

Radu DRĂGULESCU

Universitatea „Lucian Blaga” din Sibiu
Lucian Blaga University of Sibiu
Personal e-mail: radu.dragulescu@ulbsibiu.ro

LINGUISTIC CONSIDERATIONS ON ROMANIAN PHYTONIMS CREATED
WITH THE TERM CRĂCIUN (CHRISTMAS)

Abstract: Our paper aims to reveal an inventory, an interpretation and a statistical analysis of Romanian names of plants which implicates the term Crăciun (Christmas), spread through the botanical terminology, a phenomenon which, as considered by E. Coșeriu is not enough highlighted (given that the individual speaker became creator of language / poetry whenever he named a flower. Botanical popular terminology has primarily a practical value, designating, distinguishing and categorizing elements of the plant kingdom within the given natural reign, but also has a high theoretical significance, especially for linguists, both by the ethmons to which they send back and by the metaphorical meanings the phytonims mostly have.

Keywords: Romanian phytonyms, ethnobotany, linguistic imaginary, Christmas, Crăciun

Citation suggestion: Drăgulescu, Radu. “Considerații lingvistice privind fitonimele românești care implică termenul crăciun.” *Transilvania*, no. 11-12 (2021): 144-146.
<https://doi.org/10.51391/trva.2021.11-12.22>.

Analiza noastră pornește de la colaborarea cu Constantin Drăgulescu, în vederea realizării *Dicționarului explicativ al fitonimelor românești*. Prin publicarea *Dicționarului de fitonime românești*², Constantin Drăgulescu a ridicat numărul numelor românești de plante cunoscute la 25.837, aparținând unui număr de 3.978 specii. La acestea se adaugă 3.685 nume de soiuri și 748 termeni care desemnează organe de plante. Astfel, fitonimia românească însumează, la momentul actual, peste 30.000 de termeni. Între fitonimele românești am identificat 15 fitonime care includ termenul *Crăciun*. Etimologia este controversată. Conform DLR³, este posibil să se fi rostit cu rotacism (*crăciur*), caracteristică a elementelor latine din limba română. *Lexiconul de la Buda* propune drept etymon (*in*)*carnation*, *-onem*. A. Densusianu și O. Densusianu propun *creatio*, *-onem*. H. Schuchardt aduce în discuție varianta *Christi jejunium*, iar P. Papahagi *calatio*. În opinia lui C. Drăgulescu⁴, termenii *crace*, *crăci* „ramuri” ar proveni din substrat, derivate din autohtonul *crăciun* „butuc, trunchi” (crăciunul „trunchiul” face/are crăci). Termenul *crăciun* este întâlnit și la slavi și la maghiari. Schuchardt, Jagic, Berneker⁵ consideră că slavii au preluat termenul de la români, iar maghiarii de la slavi. O atestare a vechimii termenului este prezența sa în dialectele aromân și meglenoromân. Cu forma actuală îl

întâlnim în *Pravila* de la Târgoviște (1652): „Și de aci pre cășlegile Crăciunului... s-au apucat de Tatari”⁶

În fitonimia românească am identificat, spuneam, 15 fitonime create cu ajutorul termenului *Crăciun*. Am evitat apropierea de termenul *cracă/crăci*, cu toate că, uneori, este adusă în discuție apropierea acestor cuvinte. De exemplu, nu ne interesează aici fitonimul *cracă* (posibil *Iris pseudacorus*): probabil de la *cracă* „ramură”. Tulpina (inflorescența) acestei specii de iris este ramificată. Dacă, întradevăr, numele aparține unei specii de iris, C. Drăgulescu⁷ consideră că ar fi vorba, mai degrabă, de o etimologie populară după un fitonim derivat din rad. i.-e. *(s)ker- „a tăia”, luând în considerare corespondentele sabie, săbioară, cuțite, cuțitoi, cosită, catiță și propune și comparația cu rus. *krak* „tufă”. Nu exclude nici legătura cu ornitonimul *cracă* „cioară”, planta având fructul asemănător ciocului acestei păsări (și meglenoromânii numesc pasărea *cracă*⁸). La fel, *lumânărea-crăcoasă* (*Verbascum chaixii*), *flori-în-crăngi* (*Matthiola incana*) și *crăcuțe* (*Consolida regalis*), o plantă ramificată, al cărei nume, consideră C. Drăgulescu⁹, nu provine de la această caracteristică, ci de la același termen *cracă* „cioară” (ornitonim provenita de la *cra-cra*), dată fiind morfologia frunzei, cu aspect de picior de pasăre (corespondentul german/săsesc este *Krähenfüsschen* „piciorușele ciorilor”, magh.

szarkaláb „piciorul țării/coțofanei”).

Fitonimele sunt explicate și enumerate mai jos, alfabetic, precizând pentru fiecare denumirea științifică și pot fi grupate, din punct de vedere al formării lor, în cel puțin trei categorii. Dintre fitonimele analizate, nouă sunt concentrate într-un termen unic: *crăciun*, *crăciunăreasă*, *crăciunărică*, *crăciunel*, *crăciunele*, *crăciunică*, *crăciuniță*, *crăciuneasă*, *crăciunească*. Patru se compun din doi termeni, trei formate dintr-un substantiv în nominativ + substantiv în genitiv, alcătuind un atribut substantival genitival, substantivul în genitiv fiind termenul analizat în lucrarea de față: *floarea-Crăciunului*, *ruja-Crăciunului*, *steaua-Crăciunului*. Unul este construit dintr-un substantiv în nominativ și un adjectiv calificativ provenit din toponimul Crăciunel: *mere-crăciunești* (cu varianta *crecinești*). Din trei termeni se compun două fitonime, ambele formate dintr-un substantiv în nominativ + prepoziție simplă + substantiv în acuzativ, formând un atribut substantival prepozițional: *mușcată-de-Crăciun*, *palmier-de-Crăciun*. În privința posibilității studierii semantice a nomenclaturilor, Simina Terian consideră că „textele realizează adeseori o reorganizare a opozițiilor echipolente din lexicul primar sub forma unor opoziții graduale și/sau privative”¹⁰.

Am adoptat ortografia propusă de DOOM2, conform căruia se scriu cu cratimă substantivele compuse cu unitate semantică și gramaticală mai mică decât a celor scrise într-un cuvânt, eventual, cu articulare și flexiune și la primul element, având structura substantiv + prepoziție + substantiv, substantiv + substantiv în nominativ, substantiv (articulat) + substantiv în genitiv. De asemenea, DOOM2 prevede generalizarea scrierii cu cratimă a compuselor nesudate care denumesc specii distincte de plante¹¹:

Crăciun (*Begonia metalica*, *Phyllocactus ackermanni*), < Crăciun, Sărbătoarea Nașterii Mântuitorului, (25 decembrie). Plantele înfloresc (și) iarna. Cea de-a doua specie e numită și de germani Weihnachtaktus, iar de francezi cactus de Noël. În opinia lui C. Drăgulescu¹², numele românesc al sărbătorii nu vine din magh. Karácsony, ci împrumutul a fost în sens invers iar termenul și-ar avea originea în butucul ce se ardea la solstițiul de iarnă nu numai de către români, ci și de către albanezi, germani, britanici ș.a., albanezii numind seara din ajunul Crăciunului *năta e buzmit* „noaptea buturugii”). Meglenoromânii numesc Boadnic atât ajunul Crăciunului, cât și butucul pe care îl ardeau atunci. C. Drăgulescu consideră că acest butuc era numit de români crăciun (dar și călindău), de macedoromâni cărtșun și de albanezi kercuni și arată că sărbătoarea traco-dacică precreștină este amintită încă de Vergiliu, în *Georgice* (locuitorii adunau „trunchiuri de stejar și ulmi întregi”, pe care le puneau pe foc). C. Drăgulescu¹³ trage concluzia că din numele butucului/trunchiului (crăciun), ramurile care dau din el au fost numite crăci (cf. rom. cracă și ucr. krak „ramură”) și că legat de butucul care se ardea, s-a lansat și ipoteza că termenul crăciun ar veni din rad. i.-e. *perku- „stejar” (> lat. quercus și celt. latinizat Hercinia silva).

Crăciunăreasă (*Epiphyllum truncatum*) a se vedea crăciun.

Crăciunărică (*Epiphyllum truncatum*) a se vedea crăciun.

Crăciunel (*Bergenia crassifolia*, *Epiphyllum truncatum*, *Phyllocactus ackermanni*, *Rhipsalis crispata*) a se vedea crăciun.

Crăciunele (*Bergenia lingulata*, *Rhipsalis pachyptera*) a se vedea crăciun.

Crăciunică (*Bergenia crassifolia*, *Epiphyllum truncatum*) a se vedea crăciun.

Crăciuniță (*Begonia semperflorens*, *Bergenia crassifolia*, *Bergenia lingulata*, *Epiphyllum truncatum* sin. *Schlumbergera truncata*, *Euphorbia pulcherrima*) a se vedea crăciun.

Crăciuneasă (*Epiphyllum truncatum*, *Phyllocactus ackermanni*) a se vedea crăciun.

Crăciunească (*Epiphyllum truncatum*) a se vedea crăciun.

Floarea-Crăciunului (*Euphorbia pulcherrima*): < lat. floris, florem, specie ornamentală care înfloreste și în decembrie, în preajma Crăciunului.

Mere crăciunești, crecinești (*Malus spp.*): < top. Crăciunel; fitonimul măr cf. lat. *melus < lat. malus, gr. melon, málon, alb. mollë). Se cunosc peste 700 de nume populare de soiuri de măr (majoritatea aparținând speciei *Malus domestica*).

Mușcată-de-Crăciun (*Bergenia crassifolia*) are miros puternic, caracteristică pe care o evidențiază fitonimul, cf. fr. muscat, rom. muscat, mușcător, mischet, mișchet (tc. misket < pers. mušk), respectiv germ. Muskat. Specia aceasta înfloreste și iarna, la Crăciun (a se vedea crăciunică).

Palmier-de-Crăciun (*Veitchia merrillii*) < fr. palmier, palme (< lat. palma, numele palmierului, îndeosebi al curmalului). Fitonimul poate fi un calc după engl. Christmas palm (fructele se maturează în decembrie).

Ruja-Crăciunului (*Helleborus niger*) calc după germ. Christrose (fr. rose de Noël, engl. Christmas rose); Românescul ruja are corespondențe cu bg., scr. ruža („trandafir”, dar și alte specii cu flori trandafirii ori cu miros de trandafir). În opinia lui C. Drăgulescu¹⁴, fitonimul ruja avea, inițial, semnificația „roșu”, cf. și fr. rouge „roșu” regăsită și în lat. rosa „trandafir”, germ. Röschen „trandafirăș”.

Steaua-Crăciunului (*Euphorbia pulcherrima*): specie ornamentală care înfloreste și în decembrie, în preajma Crăciunului.

Fitonimele sunt sugerate, în special, de implicațiile religioase și momentul din an în care înfloresc speciile respective. Apoi, ar urma cele care datorează denumirile aspectului lor fizic, dar aceste două categorii se împletesc. Două au o explicație de natură strict lingvistică, fiind calcuri din alte limbi.

Așa cum am mai arătat¹⁵, lexicul botanic al unei zone reprezintă un adevărat tezaur lingvistic. Cunoașterea acestuia are o importanță majoră, botanica populară fiind o componentă a culturii unui popor. Studiul fitonimelor poate oferi indicii interesante despre originea termenilor și despre istoria și spiritulitate a comunităților umane care le folosesc. Terminologia botanică populară are și o uriașă însemnătate teoretică, îndeosebi pentru lingviști, atât prin etimonurile la care trimit, cât și prin înțelesurile conotative pe care le au cele mai multe fitonime.

Acknowledgement: This work was supported by a grant of the Romanian Ministry of Education and Research, CNCS/CCCDI - UEFISCDI, project number PN-III-P3-3.6-H2020-2020-0160, contract no. 55/2021.

Note:

- 1.Constantin Drăgulescu, *Dicționarul explicativ al fitonimelor românești* (Sibiu: Editura Universității „Lucian Blaga” din Sibiu, 2018).
- 2.Constantin Drăgulescu, *Dicționar de fitonime românești* (Sibiu, Editura Universității „Lucian Blaga” din Sibiu, 2018).
- 3.DLR II, p. 867.
- 4.Drăgulescu, *Dicționarul explicativ*, 245.
- 5.DLR II, p. 867.
- 6.Ibid., 866.
- 7.Drăgulescu, *Dicționarul explicativ*, 263.
- 8.Ibid., 264.
- 9.Ibid., 265.
- 10.Simina-Maria Terian, *Textemele românești. O abordare din perspectiva lingvisticii integrale* (Iași: Institutul European, 2015).
- 11.DOOM2, p. LXX-LXXIII.
- 12.Drăgulescu, *Dicționarul explicativ*, 264.
- 13.Ibid.
- 14.Ibid., 704.
- 15.Constantin Drăgulescu, Radu Drăgulescu, *Contribuții la cunoașterea limbii geto-dacilor. Denumirile dacice de plante* (Sibiu: Editura Universității „Lucian Blaga”, 2000); Constantin Drăgulescu, Radu Drăgulescu, *Considerații asupra unor lexeme daco-geto-trace* (Sibiu: Editura Universității „Lucian Blaga”, 2014); *Linguistic Considerations on Romanian Phytonyms Created with Terms Related to the (Holy) Cross. Communication, Context, Interdisciplinarity*, vol. 4, Targu Mures (2016): 308-328; *Considerații lingvistice asupra fitonimelor formate cu ajutorul termenului de origine latină „ochi”*, *Transilvania*, nr. 8 (2019): 46-55; *A Linguistic Exploration of Romanian Phytonyms which Include Terms Related to Saint Mary*, în *Literaturgeschichte und Interkulturalität. Festschrift für Maria Sass*, Peter Lang, 2019, p. 389-416.

Bibliography:

- DLR, Tomul II, Litera C [Tome II, Letter C]. Bucharest: Editura Academiei Române, 2010.
- DOOM. Bucharest: Editura Univers Enciclopedic, 2005.
- Drăgulescu, Constantin. *Dicționar de fitonime românești* [Romanian Fitonims Dictionary]. Sibiu: Editura Universității „Lucian Blaga” din Sibiu, 2018.
- Drăgulescu, Constantin, Radu Drăgulescu. *Contribuții la cunoașterea limbii geto-dacilor. Denumirile dacice de plante* [Contributions to the Knowledge of the Geto-Dacians: Dacian Plant Names]. Sibiu: Editura Universității „Lucian Blaga”, 2000.
- Drăgulescu, Constantin, Drăgulescu, Radu. *Considerații asupra unor lexeme daco-geto-trace* [Considerations on some Geto-Dacian Lexemes]. Sibiu: Editura Universității „Lucian Blaga” din Sibiu, 2014.
- Drăgulescu, Radu. “Linguistic Considerations on Romanian Phytonyms Created with Terms Related to the (Holy) Cross.” In *Communication, Context, Interdisciplinarity* 4, Targu Mures (2016): 308-328.
- Drăgulescu, Radu. “Considerații lingvistice asupra fitonimelor formate cu ajutorul termenului de origine latină ‘ochi.’” *Transilvania*, no. 8 (2019): 46-55.
- Drăgulescu, Radu. “A Linguistic Exploration of Romanian Phytonyms which Include Terms Related to Saint Mary.” *Literaturgeschichte und Interkulturalität. Festschrift für Maria Sass*, edited by Doris Sava and Stefan Sienerth, 389-416. Berlin: Peter Lang, 2019.
- Drăgulescu, Radu. “Expresia latinității în fitonimia românească din sud-estul Transilvaniei.” *Transilvania*, no. 9 (2019): 64-72.
- Terian, Simina-Maria. *Textemele românești. O abordare din perspectiva lingvisticii integrale*. Iași: Institutul European, 2015.